
Plan Estrategikoa

*

A S K O R E N   A R T E A N

*

«Euskararen Unibertsoa» mugimenduak ia bere hasieratik eta ondoren Kontseiluak oso garbi izan dute gizartean euskararen normalizazioa bultzatzeko eragin sakoneko ekintza bat burutzearen premia. Ekintza horrek, gainera, euskararen alde ohiko atxikimenduez harago joan behar zuen eta gizarteko eragile nagusiak protagonista bihurtzea bilatu behar zuen. Hauxe da, hain zuzen ere, Bai Euskarari Akordioaren atzean datzan filosofia: borondatezko prozesu esku hartzailea abian jartzea.

Horretarako Kontseilua hasieratik harremanetan jarri zen zenbait enpresa espezialduekin bi tresna lantzeko: Euskararen Neurgailua eta Plangintza Estrategikoa, hain zuzen. Lehen tresnak urtez urte euskalgintzako mugimenduen berri izan eta adierazleen jarraipena egiteko aukera eskainiko du. Bigarrenak, berriz, Akordioa sinatu duten Euskal Herriko 300-400 bat gizarte eragileren ordezkariekin egindako bileretan sektore bakoitzeko egoera aztertu eta neurri normalizatzailleak proposatuko ditu, gero bakoitzak autonomiaz praktikan ezarriko dituenak.

Hori dela eta, Bai Euskarari Akordiora bildutakoek gidatuta Euskararen Normalizaziorako Plan Estrategikoa edo Gogoeta Estrategikoa landuko da. Plan honen diseinuan Akordioa sinatu duten guztiek hartuko dute parte eta lurralde bakoitzaren errealitate soziolinguistikoari egokitu ahal izateko, planaren diseinurako lan taldeak lurraldeka egituratuko dira.

Azterketa honetatik erradiografia zehatz bat lortu ahal izango da eta hortik, euskararen garapenerako neurri normalizatzaileak proposatu eta adostuko dituzte taldeok. Bakoitzaren borondatea eta, bistan denez, autonomia kontuan izanik, gero, neurri horiek normalizazio bidean aurrera egin ahal izateko urratsak izango dira. Plan Estrategikoaren helburu nagusia euskararen normalizazioa azkartzeko gizarte eragileek borondatezko konpromiso zehatzak har ditzaten bultzatzea da.

Akordioa sinatzen duten erakundeek bi eratarako hartuko dute parte Plan honetan. Batzuek lan taldeetan parte hartuko dute eta besteak iritzi emaileak izango dira. Lan taldeetan esku hartuko dutenen lanak hiru fase izango ditu. Lehenengoan, sektore bereko 10-15 ordezkariak elkarrekin bilduko dira birritan. Lehenengo bileran LKS kontsultorak egindako sektorearen euskararen egoera hobeari begirako inguruko diagnostia osatu egingo dute guztien artean eta bigarrenaren ekimen zerrenda bat proposatuko dute. Fase honek bospasei hilabete iraungo duela aurreikusten da.

Bigarren fasea barne hausnarketarena izango da; lan taldeko bakoitzak autonomia osoz eta bere behar, nahi eta aukeren arabera, lehen fasean proposatu diren iradokizun eta neurrietatik zeintzuk garatzeko gai den erabakiko du. Eta azken fasean, erakunde bakoitzak bere egin dituen neurriak indarrean jarriko ditu.

Erakunde iritzi emaileek bigarren fasea aurrera hartuko dute parte, hots, lan taldeek landutako proposamenak osatu eta zeintzuk indarrean jarri erabakiko dute. Fase hauetan guztietan zehar eragileek LKS kontsultoraren laguntza izango dute, bai eta dinamizatzaile talde batena ere.

Ehunka eragile sozialengana iritsi da honezkero Bai Euskarari Akordioaren sinatzaileek egindako gonbita: deion artean zabaldu dugun prozesuan parte har dezaten. Azterketa lan handia, gogoeta, eztabaida, euskararen normalizazioa ez baita goizetik gauera lortuko eta erdiestekotan, inplikaturik dauden eragile sozial eta politiko guztiek parte hartuz lortuko da. Jakina den bezala, prozesu honek

diru eta giza baliabide handiak eskatzen ditu. Kontseiluak bere indar guztiak jarri ditu horretara eta, horregatik, herritarrei ere dei egin zaie azken hilabete hauetan lanordu bati dagokion dirua eman dezaten, Akordioaren prozesua burutzerara eraman ahal izateko horrela. Ekintza honetan jaso den diru guztia, Bai Euskarari Akordioaren sinatzaileek abian jarri duten konpromisoen prozesura eta, zehatzago, Plan Estrategikora zuzenduko da oso-osorik. Diruaren erabilera zuzena bermatzearen, Kontseiluak ikuskaritza independente baten esku utziko du haren kontrola, aldi oro ekarpen hauetatik pilatu den kapitala iragarritako helbururako baliatzen ari dela bermatzeko.

Konpromisoen garaia zabaltzen zaigu, elkarlanarena, hau guztia bideratzeko ezinbestekoa baita guztiok parte hartzea, bakoitzari dagokion neurriz eta erantzunkizunez. ♪

Bizirauteaz harantzago

Urteetan aldarrikatu da euskalgintzatik euskararentzat plangintza orokor bat. Eskakizun hau ez da izan sofistikazio edo modernizaziorako kapritxo bat. Errealitate bati aurre egiteko bitarteko gisa ulertu da orain Plan Estrategikoa deitzen duguna, hots, euskara egoera ez normalizatu eta minorizatu batean aurkitzetik, egoera normalizatu batean aurki dadin lagunduko duen prozesu gisara.

Euskalgintzako talde eta elkarten ahaleginari esker irautea lortu du euskarak eta ikusiak ikusi, ez da gutxi. Helburua, ordea, ez da bizirautea mugatzen, harantzago doa. Helburua euskararen normalizazioa eta garapen osoa da, euskarak hizkuntz funtzioak benetan bete ditzan lortzea. Bada, horretarako, euskalgintzaz gaindi gizarte osoaren babeseta eta parte hartzea bilatu beharra dago eta Plan Estrategikoak horretan lagundu behar du. Alegia, euskarak sektore ezberdinetan aurrera egin dezan epe, bitarteko eta metodologia jakin bat aplikatuz, sektore horietako agente edo subjektu eragile direnek euskararen aldeko neurriak har ditzaten bideratuko duen dinamika abian jartzeko behar dugu plana, eragileek euskararen erabilera normalizatzeko lanean ardura har dezaten eta eginkizun horretan konpromiso zehatzak har ditzaten bultzatu eta animatzeko. Finean, inprobisazioaren tentalditik apur bat urrunduz, sektore estrategiko bakoitza euskalduntzeko politika egokia bideratzea ahalbidetuko digu prozesu honen.

Ikuspuntu sozialeko plan estrategikoa izaki, gizarteko agente sozial garrantzitsuenetatik hasi eta herri eta auzo mailako agenteak prozesu honetan inplikatzeko balio behar du. Baina euskararen normalizazioa ez da maila sozialera soilik mugatzen, euskarak hiritarren babesarekin ba-

tera neurri administratiboak eta lege babesa ere behar ditu. Beraz, dinamika sozial honek eragile politikoek ere administrazioetatik euskararen aldeko neurriak har ditzaten bultzatzeko balio behar du. Administrazioetatik eta gizar-tetik bideratutako dinamiken osagarritasunak ekarriko du helburua erdiestea. ♣

Olatz Osa
EKBko Idazkari Nagusia

Xabier Mendiguren

Kontseiluko Idazkari Nagusia

Plan Estrategikoaz gehiago

Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluak sarritan jendaurrean egindako adierazpenetan eta argitara emandako testuetan behin eta berriz jakinarazi du Euskararen Plan Estrategikoak (EPE) duen garrantzia gure hizkuntzaren geroa bermatu eta garatzeko.

Horregatik zentzu horretan, alde batetik, erakunde desberdinek alde aurretik egindako azterketa eta ikerketak oso kontuan hartuko ditu, hala nola: Eusko Jaurlaritzako Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia, UPV-EHUren Plana, Donostiako Euskararen Erabileraren Normalizaziorako Plangintza Orokorra (DEENPO) eta abar; eta bestetik, alor bakoitzean adituak direnekin elkarrizketak burutuko dira bakoitzak hain ongi ezagutzen duen sail horri buruz duen hautematea baliarazteko.

24 alorretan egoeraren xehetasunak aztertzeak luze joko lukeenez, horietako bat den Unibertsitatea hartuko dugu adibidetzat, gainerakoetan egingo denaren eredu gisara.

Elko HPSren Plangintza eta Unibertsitatea

Adibidez, Unibertsitatearen alorrari dagokionez eta Eusko Jaurlaritzaren Plangintzatik ateratako ondorioei dagokienez, aldeko faktore batzuk nabari dira: euskarazko irakaskuntzaren eskaria gero eta handiagoa da eta B eta D ereduaren haurrek euskara-maila egokia lortzen dute, irakurtzen, idazten eta hitz egiten. Beraz, irakaskuntza ertainean gero eta ikasle elebidunagoak eta euskaraz ikasten ohituagoak nabari dira.

Irakasleei dagokienez ere aldaketa bera nabari da: 96-97ko % 5etik gaur egun % 60rako jauzia eman da.

Nafarroan ere D ereduaren aurrerakuntza nabaria da.

Baina ahuleziei dagokienez esan beharra dago irakaskuntzan egindako euskalduntze-ahaleginak ez duela izan

jarraipen bera enpresa-munduan, ez kulturan, ez kalean, oso bereziki euskara bigarren hizkuntza dutenen artean. Horretan badu eragina irakasle euskaldunen urritasunak. Bestalde, EHUk oraindik ez du erabaki zein unibertsitate-eredu nahi duen, elebakarra ala eleanitza, eta zein ikasketari eman behar dion lehentasuna euskaldungoaren aldetik.

UPV-EHuren Euskararen Erabileraren II. Plangintza Nagusia

UPV-EHUko Plangintzan euskararen egoerari buruzko datu esanguratsuak ageri dira: derrigorrezko kredituen % 52 irakasten dela euskaraz, irakasle elebidunen kopurua asko igo bada ere, % 23 baizik ez dela; alor batzuetan, teknikoetan batez ere, plazak betetzeko arazoak daudela; 1998 arte 65 liburu argitaratu direla euskaraz, gero eta gehiago direla ingelesez argitaratzen diren lanak, nahiz eta hizkuntza moderno guztietan idatzi eta kaleratu lanak; doktorego-tesien % 10 bakarrik argitaratzen dela euskaraz eta horrek baduela zerikusia lan-taldearekin eta tesia zuzentzen duten irakasleekin, baita euskarazko testuen argitalpenean eta beste zenbait lan eta materialen hedapenean ere.

DEENPO eta Unibertsitatea

Plangintza honetan, unibertsitatearen alorrean euskara bultzatzeko ekimenari dagokionez, A ereduak ziurtatzen duen maila apalaren aipamen zuzena egiten da. Bestalde, euskara ikasteak zailtasun gehitu bat suposatzen duelakoa eta euskaraz hitz egiteko nolabaiteko «lotsa» dagoen pertzepzioa ere hautematen ditu.

Lan-munduko euskararen erabilera mugatua eta gaztelaniak hedabideetan duen presentzia sendoa ere euskarak bizi duen egoeraren kontrakotzat aipatzen dira. Azkenik, euskararen politizaziorako egon daitekeen joerak eta biztanleriaren higikortasunak ere eragin mugatzailea izan dezakete euskararen erabileran.

Aldeko faktoreen artean, irakasleriaren euskalduntze-prozesua, euskal hedabideen aurrerapena, euskarazko

material ugaria, euskaltegi eta euskararen irakaskuntzari ematen zaizkion laguntzak, eta gizartean euskararekiko ageri den joera baikorra aipatzen dira.

Marko juridikoa: aldekoak eta kontrakoak

Espainiar Konstituzioak Euskal Herriko Autonomia Elkarteko Agintaritzaren esku uzten du euskararen erabilpena zabaldu eta arauzkotzeko xedezko neurriak ezartzea.

Horrela, bada, azaroaren 24ko 10/1982 oinarrizko legeak Euskararen Erabilpena arauzkotzen du: 15. artikulua ikasle guztiei irakaskuntza euskaraz eta gaztelaniaz hartzeko eskubidea xedatzen du hezkuntza-maila desberdinetan. 26. artikulua adierazten du Euskal Herriko agintariek euskara bizitzaren alor guztietan erabil dadila sustatzeko neurri egokiak hartu eta beharrezko baliabideak jarriko dituztela.

Halaber, Auzitegi Konstituzionaleko bi sententziak ere (martxoaren 19ko 56/1990 eta abenduaren 21eko 214/1989) Erkidegoak berea duen hizkuntza Administrazio Publikoen aurrean erabiltzeko eskubidea ziurtatzera eta Udal Administrazioak, beren eskuduntzen erabilpenaren mugetan, bi hizkuntza ofizialen erabilpenaren lege-aginduari erantzutera behartzen ditu.

Adituen iritzia

Atal honetan alorreko gizarte-eragileekin izandako elkarrizketen emaitza jasoko da. Alor edo sektoreak euskarari buruz duen pertzepzioa, bertan euskara aurrerarazteko egin diren urrats nagusiak, sektoreko gizarte-eragileak euskara bultzatze-ekimenetan zenbateraino inplikatu diren, sektoreak dituen aldeko eta kontrako faktoreak, eta etorkizunari begira, epe labur edo luzera, sektoreak egiten duen apustua aztertuko dira eta erantzun horien guztien ondorioak bildu eta atal bakar batean iruzkinduko dira, aipaturiko puntuen ildotik.

Lan-taldeko arduradunak AMIA (DAFO) Matrizearen proposamen bat egingo du sektore bakoitzeko lehen bileran, euskararen egoeraren diagnostia egiterakoan, lan-dokumentu gisa erabiliko dena.

Etorkizuneko egutegia eta urratsak

Plana Autonomia Erkidegoan eta Nafarroan jadanik hasita dago maiatzeko sinaketarekin eta ekainaren bukaerarako diagnostikoa alorrez alor egina egongo da. Irailaren bukaeran helburuak eta ildo estrategikoak finkaturik egongo dira eta hurrengo hilaren bukaeran, urrian, ekintza-proposamenak burutuko dira. Horrela, azaro-abendurako txosten orokorrak eta lan-taldekakoak amaituko direlarik, urtariletik martxora bitarteko epean gizarte-eragileek konpromisoka hartuko dituzte planak gomendaturiko ekintzen artetik. Aste Santutik aurrera konpromiso horiek ekintzaratu egingo dira.

Lapurdi, Nafarroa Behere eta Zuberoari dagokienez, prozesua bera izango da baina aurtengo uztaila-abuztuan egingo da gizarte-eragileen hautaketa, iraila-urria bitartean harremanak egingo dira eragileekin eta azaroan burutuko da Bai Euskarari Akordioaren sinaketa. Beraz, abenduan ekingo zaio plana antolatzeari eta ondoren Hegoaldeko urrats berak egingo dira.

Esan beharrik ez dago, bai Iparraldean eta bai Hegoaldean epeka ebaluaketak egingo direla hartutako konpromisoak betetzen diren ikusteko. Ondorengo ekintza gisa, Kontseilua Plan hau udalerrri-mailara hedatzea pentsatzen ari da. Kontseiluak uste du Plan Estrategiko hau abiaraztea hasiera eta lehen urrats bat dela, ondoren beste pauso batzuk emateko ezinbesteko tresna eta dinamika-eragilea dela eta denok amets egiten dugun euskararen normalizazioa hurbilago ikusiko dugula prozesu hau garatu eta gero. ♣